

ПОЛИТИКА СИРОВИНА КАО
БЕЗБЕДНОСНА ПОЛИТИКА**Henrique Schneider, Hans-Ulrich Bigler***

Глобална несташница данас се односи, пре свега, на сировине. Високе цене енергије, нестабилна аграрна тржишта и проблематичне ретке руде само су неки од упечатљивих индикатора нове трке за сировинама. То је тек почетак: са напредовањем све већег броја земаља ка релативном благостању ти ресурси постају једва довољни. Све то је, како за већину других земаља, тако и за Швајцарску, безбедносно-политички изазов.

Кључне речи: *политика сировина, стратегија сировина, безбедност снабдевања, енергетска безбедност и ефикасност, међународно тржиште, примарни енергенти: нафта и гас, сировинска и материјална ефикасност*

Увод

Човек се одувек борио за њему потребне ресурсе за живот. Водио је и спреман је да поведе нове ратове за неопходне изворе, за уредно и дугорочно снабдевање ресурсима, па било да се ради о храни, сировинама, енергентима, води, ваздуху, па чак и клими. Данас се на све стране одвија свеколика борба за ресурсе, обухватајући целокупно копно, сва мора и све океане, подморја, Северни и Јужни пол. То је питање бити или не бити. У крајњој линији, то је борба за нове територије, за нове границе, за нову моћ!

У чему је значај безбедности снабдевања ресурсима? У многим говорима и документима често се дискутује и пише о сигурности снабдевања. Начелно, под тим се мисли на омогућавање континуираног обезбеђења добара, али не по нестабилним ценама. Ако би се појам детаљније анализирао, одмах падају у очи њене безбедносно-политичке импликације.

На пример, ако Швајцарска на основу енергетске стратегије 2050.¹ постави себи за циљ да се самостално снабдева струјом и истовремено смањује производне ка-

* Овај текст објављен је у часопису швајцарске војске *Military Power Revue* бр. 2/2012, стр. 36-48, под насловом „*Rohstoffpolitik als Sicherheitspolitik*“. Са немачког језика текст је превео, допунио, актуелизовао и за објављивање припремио мр Здравко Зељковић, пуковник у пензији.

** Henrique Schneider (Хенрик Шнајдер) је економиста, руководиоца ресора привредне политике у Савезу швајцарских привредника, h.schneider@sgv-usam.ch.

Пуковник Hans-Ulrich Bigler (Ханс-Улрих Биглер) је економиста, директор Удружења швајцарских привредника, H.Bigler@sgv.usam.ch

¹ Савезна влада (2012), Саопштење о енергетској стратегији 2050, Берн.

пацитете, онда Савезна влада мора да објасни како су оба циља истовремено остварива! У тој стратегији повећање енергетске ефикасности мора се довести у неопходну хармонију. А шта се дешава ако ипак дође до проблема у снабдевању? За ту ситуацију Савезна влада предлаже два решења: 1. супституисање производних капацитета атомске енергије гасом, или 2. увоз струје. Овде се мора ставити знак питања!

Предлози Савезне владе за промену врсте енергије су стварно једна нова стратегија, јер ће се унутар ње различити сценарији међусобно „сучелити“, упоредити и у зависности од сценарија планирати различите мере. Та „нова“ стратегија садржи једну логичку грешку: безбедност снабдевања неће се осигурати увозом. Питање мора да гласи обрнуто: како се може осигурати безбедност снабдевања упркос увозу?

Енергетска стратегија 2050. служи овде само као уводни пример, који је сада посебно релевантан. Ипак, целокупни контекст је много значајнији. Наиме, ради се о питању: како се Швајцарска сада снабдева сировинама и како жели да уреди то снабдевање у будућности? У крајњем, ради се о безбедносно политичкој димензији снабдевања Швајцарске сировинама и другим природним материјалима.

То питање је већ покренуто и у безбедносно политичком извештају: „Критичне инфраструктуре нису једине рањивости Швајцарске. Осим њих има и других које могу имати фаталне последице и на које се Швајцарска и њена политика безбедности такође мора припремити. Швајцарска је привредно јако умрежена земља, али са веома скромним сопственим сировинским потенцијалима па је за прибављање сировина и животних намирница, генерално упућена на слободно међународно тржиште. Због тога је она у великој мери рањива на притиске или изнуде привредним средствима. Ако приступ сировинама, посебно енергентима или/и значајним увозним или извозним тржиштима буде намерно и циљано ускраћен или се приступ на други начин (као резултат других, са Швајцарском не директно повезаних догађаја) током дужег времена више не буде могао обезбедити, то би могло снабдевање Швајцарске, а са тим и њено привредно благостање битно угрозити”.²

Срж уобичајене дефиниције политике безбедности је њена усмереност на стварање претпоставки са којима се у једној држави активности грађана, предузећа и других актера могу несметано одвијати. Она подразумева, пре свега: добро планирање, поверење у надлежне органе власти и поштовање јасних правила игре. Политика безбедности обухвата сва промишљања, планирања и обликовање уговорних или законодавних процеса организационих јединица на државном и кантоналном нивоу (у изузетним случајевима и субдржавним) и интересно усмереним на очување мира, спречавање конфликта, обуздавање криза и ратовања између и против државних, сличних државним и недржавних актера. Она је интердисциплинарна и тесно повезана са спољном, привредном и просветном политиком.³ Очигледно је да швајцарска спољна политика заиста следи безбедносно политичке циљеве, као што је то и приказано на слици 1.

² Савезна влада (2010), Безбедносно политички извештај, Берн, стр. 19 (SIPOL)

³ Varwick, Johannes (2009), Sicherheitspolitik Schwalbach/Taunus.

Швајцарска спољна политика: пентагон циљева

Основни национални циљ

Осигурање независности Швајцарске и њеног благостања

Циљеви спољне политике:

Циљеви швајцарске спољне политике

Слика 1 – Циљеви швајцарске спољне политике

Док су циљеви усмерени на очување независности и квалитета живота Швајцараца, безбедност земље, као основна вредност, и њена мрежа односа са другим државама има централно место. У том смислу су, како интереси привреде, тако и осигурање мира и људских права, важни, што опет, са друге стране, тангира практично све аспекте горње дефиниције политике безбедности или их чак потпуно обухвата. У овако интегрисаном свету немогуће је, дакле, водити политику безбедности и посматрати је изван глобалних уклапања држава као његових делова у тим токовима.

Полазна ситуација

Степен интернационализације тржишта је у политичко безбедносном извештају упечатљиво приказан: „Глобализација светске привреде се у протеклих десет година убрзала и то на свим континентима и води ка свеобухватној интернационализацији тржишта. Јасно, са тим иде и јачање конкуренције широм света, која привредне субјекте приморава на иновације, уштеде трошкова и специјализацију. То резултира растућим утицајем на међународну поделу рада тако да ће нпр. један одређен предмет бити произведен или ће се конкретан продукциони корак десити тамо где су специфични производни услови најповољнији, узимајући у обзир и транспортне трошкове. Нарочито производи највише вредности, често се не могу више у потпуности произвести на једном месту. Они се по правилу израђују из компоненти које потичу са различитих локација у свету, пре него што стигну до купца. Нове информационе, комуникационе и транспортне технологије који су заправо промотери глобализације уз то омогућавају знатно редуцирање залиха на складиштима: сировина, енергената, полупроизвода и резервних делова. Залихе на складиштима блоки-

рају обрт капитала. Робе и сировине треба достављати према принципу 'у право време' (Just-in-time-Prinzip), ако је могуће баш у оном тренутку када буду биле потребне. Те глобализоване привредне структуре у које је интегрисана и швајцарска привреда, довеле су до подизања благостања, али су истовремено због недостајућих резерви на лицу месту постале и много рањивије. Предуслов за добро функционисање тог система је постојање стабилног окружења."⁴

У том смислу, сировине су елементарна ствар за једну високотехнолошку привреду, која се налази на врху глобалне конкуренције. Како класични индустријски метали: гвожђе/челик или алуминијум, исто тако и модерније сировине као ниобијум, паладијум, волфрам или група ретких руда, биће на међународном тржишту све више тражени и, према томе, недовољни. Да би задржала водећу позицију у глобалној конкуренцији, Швајцарска ће у великој мери зависити од способности привреде земље да обезбеди те сировине.⁵

Наравно, то не важи само за ток сировина и секундарних сировина, већи у истој мери и за примарне енергенте (нафта, гас), електричну струју и неминералне супстанце.

Да поново размотримо пример са почетка. Са изразом швајцарске енергетске стратегије 2050. поједини аспекти избијају поново у први план, који су последњих година (бар у домену струје) у одређеној мери изгубили на значају. На пример, они су: инострана зависност од увоза енергената, повећање ефикасности у коришћењу ресурса или значај промена на глобалном тржишту, као и важност геостратегијских односа. У интердисциплинарном погледу стратегија сировина и енергетска стратегија се узајамно допуњавају. Осим тога, оне на типичан начин мобилишу ресурсе, убрајајући ту спољну, привредну, просветну, истраживачку и безбедносно политичку. Уз то, енергетска стратегија и стратегија сировина имају и друштвену димензију. У свету живи све више људи који су бар мало осетили виши квалитет живота. Тржишта земаља у развоју прилагођавају се европским и америчким животним условима и односима и бележе одређене успехе у сузбијању сиромаштва, нпр. у Азији и Латинској Америци. Те информације су веома позитивне, а ефикасност у сузбијању сиромаштва, као што је доказано, има позитивне социјалне и привредне ефекте.⁶

Релативна несташица сировина и примарних енергената може у најгорем случају да води ка озбиљним конфликтима и борбама за другачију (пре)распodelу, који се већ данас манифестују латентно или отворено. У сваком случају, оне воде (као што су већ водиле у последњем веку) у геополитику. У најповољнијем случају, кроз промену производних процеса, уз пораст ефикасности употребе ресурса и кроз технолошке иновације, пронаћиће се геополитичко и друштвено-политичко решење за тај проблем „(пре)распodelе”. Будућа напредна стратегија ипак се не сме заснивати искључиво на најповољнијем случају него се мора плански припремити и на мање повољне околности. А који су актуелни покретачи међународног тржишта?

⁴ SIPOL стр. 65

⁵ Saheb, Alexander (2012), Анализа рањивости осветљава опасности и последице. GS1, Network, Jun 2012.

⁶ UN (2011) Report on Poverty Alleviation, New York

Покретачи међународног тржишта

Техничка зависност од сировина је привредно-политички, а не специјални проблем уколико постоји конкурентски организовано тржиште и ако формирање цена сировина не буде унапред режирано од стране ологополиста. У једном таквом окружењу нагли пораст цена на светском тржишту је последица стварне или очекиване несташице неких сировина. Свакако, то може имати за привреду крајње непријатне последице, посебно ако до пораста цена дође за веома кратко време. Али, пораст цена на светском тржишту не погађа све индустријске потрошаче једнако. Знатно негативнији утицај имају на појединачне предузетнике који су мање способни за конкуренцију на међународном тржишту. У једном таквом окружењу, цена поприма своју централну функцију као „индикатор несташице“ („Knappheitsindikator“).

Ако се на тржишту сировина цене не формирају на слободан начин, швајцарска привреда ће се наћи у проблему. На пример, олигополи сировина могу вештачки знатно подићи цене. У том случају, високе трошкове набавке сировина предузетници морају обрачунавати као да су их платили под уобичајеним условима. У сваком случају трошкови набавке су толико високи, да рентабилна производња није могућа. Национална привреда тако долази у ситуацију деформације алокације ресурса. У екстремном случају тржишни механизам ће чак сасвим изгубити значај, тако да набавка сировина физички није више могућа.

Економски изражено, то значи да, независно од спремности предузетника да плате потребне сировине на тржишту у жељеним количинама, није више изводљиво. То је могуће једино ако велика потрошачка тржишта откупе све расположиве количине сировина (иако им нису неопходне) или ако се велики произвођачи одлуче да одређене сировине више не нуде на светском тржишту. Најупечатљивији пример за то је обустављање испоруке руске нафте и гаса Западној Европи у другој половини 2000. године или забрана извоза ретких руда коју је Кина увела.⁷

Што се тиче будуће понуде сировина, развоја односа резерва – потрошња различитих сировина, све указује на то да, за сада, нема проблема у физичкој расположивости сировина, односно да се конкретне несташице у средњорочном периоду не очекују.⁸ Ипак, овде је неопходно узети у обзир и то да се широм света природни гас, нафта и резерве руда метала углавном налазе у политички нестабилним регионима. Да би се задржала досадашња равнотежа између резерви и потрошње, а тиме осигурала и њихова будућа расположивост, за то су потребне како сталне иновације и истраживачки напори, тако и сировинско-политичка диверсификација глобализоване експлоатације сировина.

Такозвана техничка расположивост (са стране понуде), која је средњорочно одређена постојећим истраживачким и експлоатацијским капацитетима, сигурно ће бити један од важнијих фактора. Истовремено је и инвестиционо понашање, посебно мултинационалних концерна, тиме одређено. Нешто мање од једне трећине трошкова (у поређењу са браншом инвестирања) улаже се у нова постројења, да-

⁷ Grätz Jonas (2012) „Unkonventional resources: The shifting geographies and geopolitics of energy“. Möckli, Daniel (издавач), Strategic Trend 2012, Zürich.

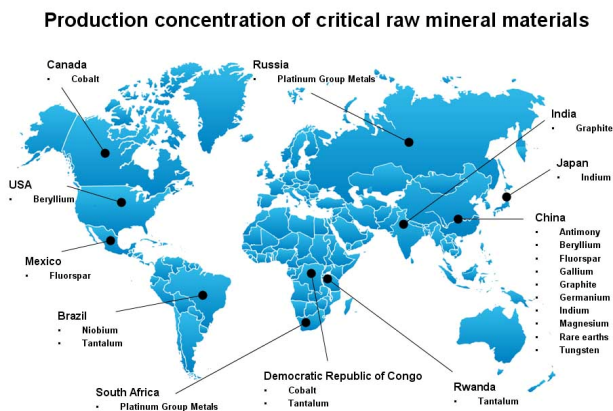
⁸ Савезно удружење немачке индустрије (2010). За интегралну стратегијску политику сировина, Стратегија за сировинску безбедност, Berlin

кле на тај начин се производи са високим трошковима потискују са тржишта. Благодарећи томе широм света је видљив тренд смањења просечних трошкова са одговарајућим утицајем на дугорочни тренд цена. То је током последње деценије водило фокусирању на богате руде и велика рудна лежишта, што опет, само по себи, повлачи регионалне и глобалне концентрације, а тиме и концентрацију фирми.

На светским тржиштима минералних сировина одвијају се структурне промене које се укратко могу описати на следећи начин: старо правило да 20% човечанства које данас живи у Европи, САД и Јапану конзумира више од 80% произведених сировина данас више не важи. Са интеграцијом Индије, НР Кине и других земаља у развоју, са бројном популацијом која премашује половину укупног становништва наше планете у светску привреду – на њих сада отпада преко 50% потрошње сировина у свету. На тај начин потражња сировина у свету налази се на почетку једне нове кривуље раста. Средњорочно, на Кину ће одлазити око 40% светске потрошње сировина и исто толико (40%) светске потрошње обојених метала. Готово исти тренд (истина мање динамичан али истог смера) примећује се на неминералном тржишту сировина (нпр. прехрамбених производа).⁹

Ипак, и при довољним физичким налазиштима (са стране понуде) дошло је до извесног мањка сировина. Узроци том стању су: 1. високи трошкови, који, са друге стране, покрећу истраживања повољнијих налазишта сировина, 2. налазишта физички нису равномерно распоређена, већ имају геостратегијски повољнију позицију за одређене земље, које и одлучују о употреби ресурса и 3. глобална логистика која је све више конфронтрана са безбедносно-техничким несташицама.

Дистрибуција налазишта минералних сировина приказана је на слици 2.¹⁰

Слика 2 – Налазишта критичних минералних сировина

Слика указује, пре свега, на две ствари: прво, да је на планети Земљи углавном равномеран распоред налазишта сировина и, друго, да се многа од њих, посебно ретких сировина, налазе или на тржиштима земаља у развоју или у геополитички нестабилним регионима.

⁹ Ибидем

¹⁰ Ad hoc Working Group on defining critical raw materials (2010). Critical raw materials for the EU, Brüssel.

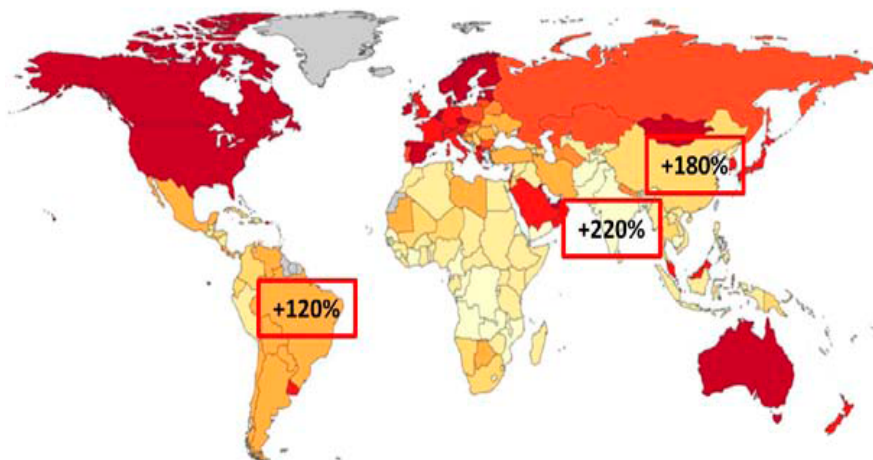
Растуће потребе

Код фосилних и многих металних сировина, као и индустријских минерала (мање код неминералних сировина), уочљива је велика неравномерност дистрибуције између налазишта и потрошача. Претходна слика показује и то да европски континент зависи од увоза многих сировина, чега је свестан тек када дође до знатнијег пораста цена или геополитичких спорова.

Дакле, швајцарским предузетницима који су широм планете укључени у трговину сировинама, очигледно ће бити тешко да осигурају приступ налазиштима сировина. То је Министарство националне привреде на време уочило и „уградило” у извештај о спољној привредној политици и испорукама сировина Швајцарској. Међутим, то је мање у вези са ограничавањем сировинског потенцијала, него са политичким, еколошким, логистичким и правним оквирним условима. Приступ сировинама у земљама трећег света за швајцарску привреду постао је знатно тежи на основу: деформација тржишта (протекционизам у Кини, Индији, Бразилу и Русији); олигополских структура (нпр. три концерна контролишу 75% глобалне трговине железном рудом), као и због политички нестабилних структура (у свету 60% резерви стратешких сировина се налази у државама које једва да функционишу).¹¹

С друге стране, протеклих година у Европи је дошло је до континуираног смањења расположивости рудних лежишта. Узрок таквог развоја лежи, пре свега, у мањкавости политике планирања сировина, али и у извесним тешкоћама планирања у геостратејској области и у поштравању одређених просторних и релевантних еколошких норми.

Наведени бројеви на слици 3 показују пораст потражње у земљама брзог развоја у последње три године. То указује и на дистрибуцију потражње сировинама у делу света у којем живи преко 50% светског становништва.

Слика 3 – Пораст потражње сировина у земљама брзог развоја

¹¹ Ибидем.

Дакле, светска потражња сировина налази се на почетку једне нове кривуље раста. озбиљне прогнозе говоре да ће се до 2030. године потражња сировина удвостручити. Зато су многе земље развиле сопствене стратегије обезбеђења сировина. Треба истаћи Кину. „Средишње царство” с једне стране, тежи повећању способности у снабдевању хемијским сировинама из сопствених извора, а са друге стране жели да изгради за конкуренцију способну индустрију сировина. Осим тога, подржава се консеквентно придобијање клијената у екстерним логистичким правима и права коришћења.¹²

Јасно је, дакле, да уколико политичко-економска максима: „Однос понуде и потражње одређује цене на тржишту” не буде примењена у пракси, многи други фактори ће утицати на формирање цена. Поред уобичајених актера, који се на сваком слободном тржишту могу наћи (понуда, потражња, управљање залихама) на тржишта сировина сигурно долазе и спекуланти који на другим тржиштима нису присутни у толикој мери. Најбољи примери за то су интервенције државних актера широм наше планете или чак директни утицај државе на тржишта кроз безбедносне стратегије, забране извоза и слично. Тржишта сировина често су предмет спекулација, тактичких потеза на тржишту и стварања „вештачких несташица” које све заједно служе томе да се цене у одређеном моменту битно повећају. Ти фактори утицаја шематски су приказани на слици 4.

Актери формирања цена на тржишту сировина (сопствени приказ)

Слика 4 – Фактори формирања цена на тржишту сировина

У томе и лежи објашњење за пораст цена сировина (минералних и неминералних) последњих година, упркос распрострањеној стагнацији привредних активности широм света. Дијаграм 5 показује само неке примере.

¹² Yuan, Zengwei; Bi, Jun; Moriguchi, Yuichi (2006). „The Circular Economy: A New Development Strategy in China”. *Journal of Industrial Ecology*, 10 (1-2), стр. 4-8.

Слика 5 – Раст цена неких сировина

Овде се намеће закључак да никаква нормативна процена није од користи већ само констатација да што више актера истовремено утиче на цене оне имају тенденцију све већег раста.

Швајцарска

Као континентална земља и седиште активног глобалног предузетништва бројних привредних грана Швајцарска је пресудно упућена на сигурну међународну структуру снабдевања. Швајцарски предузетници, као високоспецијализовани актери, заузимају посебно место у глобалном вредносном ланцу. Ако се он било где прекине, то се непосредно одражава на швајцарску привреду. Нафта, земни гас, а практично и сви остали основни материјали за фармацеутску и агрохемијску производњу морају се 100% увозити, готови лекови 70%, а 40% прехранбених производа мора се набавити у иностранству. Тако Швајцарска сваког дана увезе преко 100.000 тона сировина, енергената, прехранбених производа, сточне хране, готових производа и индустријских полупроизвода.¹³

Сировинска стратегија Швајцарске била је разматрана у парламенту још 2008. и 2011. године. У недавној прошлости она је постала још актуелнија, што с обзиром на глобални развој не изненађује превише.

Посланик Hannes Germann је у јануару 2011. године поднео интерпелацију број 11.3929, под насловом „Осигурање снабдевања сировинама швајцарске индустрије”. У суштини, ту се радило о питању: које могућности има Савезна влада за јачање сигурности снабдевања сировинама, посебно за предузећа средње величине. Да ли се тиме бави нпр. радна група (Task Force) за сировинску безбедност при државном секретаријату за привреду? Може ли то побољшати споразум о слободној трговини или учинити повољ-

¹³ Савезна влада (2012). Извештај о спољној привредној политици, Bern.

нијим специјални привредни споразуми о приступу сировинама? Може ли Савезна влада да објасни како и да ли се може повезати развојна помоћ са испорукама сировина?

Савезна влада је одговорила на та посланичка питања 16.11.2011. године и упозорила на једнострану оријентисаност Швајцарске у међународним односима и на потребу за новом политиком сировина.

У одговору Савезна влада резимира:

„За Швајцарску као трговинску нацију средње величине са глобално активним фирмама и наглашеном зависности од увоза сировина, спољна привредна политика игра значајну улогу при набавци важнијих природних ресурса. Најбоље би било да се проблематика приступа сировинама усагласи у Светској трговинској организацији. На пример, регулисање извозних рестрикција ипак се не налази у домену текуће Доха-рунде. За Швајцарску је тежа варијанта да проблематику сировина уреди у билатералним оквирима. Даље условљавање извозним рестрикцијама претпоставља спремност партнерских земаља да ограниче своје трговинске могућности. То се посебно ретко дешава код земаља богатих сировинама. Уз то, у кризним ситуацијама земље се често позивају на заштитну клаузулу, чиме се испоруке у критичном моменту могу потпуно прекинути”.¹⁴

Одговор Савезне владе звучи убедљиво и могао би бар у неким деловима да буде тачан! Било би стратегијски, политички и безбедносно политички погрешно спољну политику Швајцарске једнострано усмерити с обзиром на потребе њене привреде за сировинама. Из тога никако не произлази да се спољна политика за то није и не би залагала. С обзиром на независну, ванблоковску позицију Швајцарске, упућивање на Светску трговинску организацију је нешто што зачуђује, пре свега зато што њене чланице закључују уговоре о повластицама једна са другом – изван организације. Питање је да ли дати одговор говори и о наивности? Одговор је хитнији од поступака решавања спорова унутар СТО (по питањима сировина) којих је до сада решен немали број. Сва решења су (про)налажена у билатералним уговорима између односних држава, односно изван СТО. То је опет неочекивано да једна земља као што је Швајцарска са дугом и успешном традицијом билатерализма, за једну тако важну ствар као што је безбедност снабдевања (као што сама признаје) има толико поверења у међународну регулативу. На крају, треба нагласити и то да овакво схватање међународне регулативе и залагања за решавање спорова на овакав начин швајцарска спољна политика можда чак и противречи уставом утврђеним принципима суверенитета и неутралности.

Извршна власт није за то да се развојна помоћ веже за привредну спољну политику. У поменутом одговору Савезне владе пише и: „Швајцарска не познаје овај облик кондиционала у развојној помоћи (...). Швајцарска жели да да свој допринос како за привредни, исто тако и за социјални развој партнерских земаља и то без условљавања! Поред осталог, то унапређује њену повезаност са светском привредом. Влада се експлицитно заузима за смањење сиромаштва, еколошки и социјално одржива решења. Трговина (и сировинама) омогућава партнерским земљама да користе шансе глобализације и да постигну трајан привредни раст. Ако у партнерској земљи владају стабилни привредни, социјални и основни еколошки услови (управо у конфликтима оптерећеној области сировина) уговором ће се осигурати и наградити приступ тржишту у иностранству, а то ће водити ка већој безбедности

¹⁴ Савезна влада (2011), Одговор на интерпелацију.

снабдевања Швајцарске. Привредна развојна сарадња је на основу такве међузависности интегрални део швајцарске спољне привредне политике”!

Исти ток је и овде приметан. Развојна помоћ, пре свега, служи развоју и то се не може порећи. Савезна влада је прећутала право питање, а оно гласи: да ли политизирање привредних односа не представља велику опасност за Швајцарску?

Одговору Савезне владе може се ипак приговорити да и уобичајене премисе о развојној помоћи треба преиспитати, пошто је развојна помоћ увек повезана са циљем (она је за циљ „развој” везана – дефиниција која Швајцарској као земљи донатору даје предност, а не земљи примаоцу). Такође, треба признати да ако је циљ развојне помоћи да одређене земље одведе на тржиште, тада је сасвим конзистентно са циљем да их води на швајцарско тржиште, а не безусловно на међународно, вишеструко деформисано тржиште.

Одговор Савезне владе на наведену интерпелацију није једина потврда одређеног схватања политике сировина. Иста грана власти, која у безбедносно политичком извештају снабдевање сировинама категорише као безбедносно релевантно својство, сматра да је тај изазов решив само међународном регулативом. Такође, и у уобичајеним привредним спољнополитичким темама снабдевања, извршна власт се (по природи ствари) налази у међународним организацијама. У дискусији о извештају о привредној спољној политици у Националном већу, Савезна влада је 29. 2. 2012. године експлицитно потврдила да односи са ЕУ чине главни стуб спољне привредне политике Швајцарске.¹⁵

Међутим, ове дискусије водиле су Национално веће Савезне скупштине ка томе да се постулат број 12.3475 *Elisabeth Schneider Schneiter* реализује. Али, то је захтевало Стратегију ресурса за ретке руде.

„Савезна влада је у једном извештају указала на то како Швајцарска може дугорочно да осигура неопходне ресурсе у металу ретких руда за потребе своје индустрије; како влада може редуцирати сировинску зависност и коју привредну спољну политику треба да води. Извештај треба да покаже и које се мере предвиђају у области истраживања у циљу замене критичних сировина са мање критичним. Истовремено, извештај треба да укаже како рециклажна привреда може бити стимулисана да поновна употребљивост коришћених материјала буде могућа.”¹⁶ Савезна влада је ипак показала спремност да састави извештај. Не ради се о целокупној стратегији сировина, већ само о питању ретких руда.

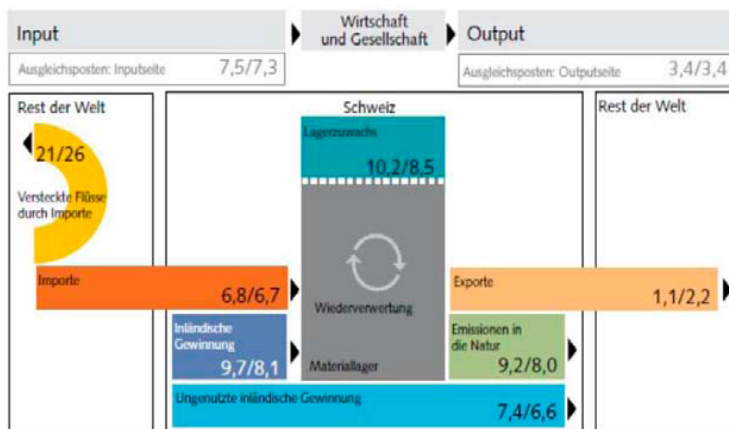
То што ће се политике сировина у швајцарском парламенту детаљно анализирати, са једне стране се перципира као позитиван корак. Са друге стране, као негативно сматра се да швајцарска влада, иако реално процењује изазове и релевантно добро их је безбедносно политички степеновала, основу за њихово решења радије тражи у међународним организацијама и претпоставља да оне могу боље бранити интересе Швајцарске него она сама? Из тога произлази логично питање: како је Швајцарска стварно укључена у глобалну размену сировина?

Ако посматрамо токове материјала у Швајцарској у 2006. години (последња статистика) одмах се уочава да земља увезе око 33 тоне материјала (сировина и секундарних сировина) по глави становника, а само око 8 тона произведе у земљи.

¹⁵ Протокол Националног савета од 25. 2. 2012.

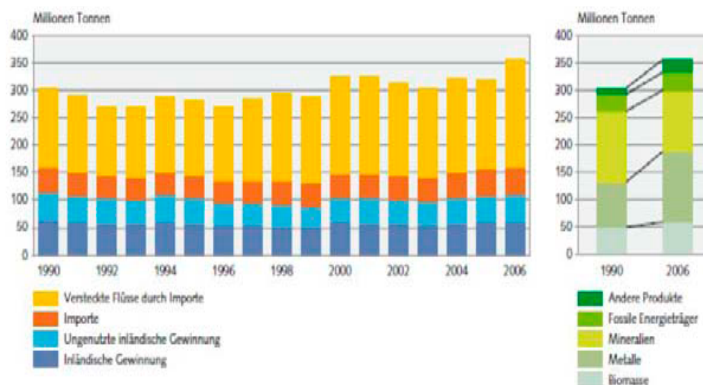
¹⁶ Савезна влада (2012): одговор на наведени постулат.

Око 2 тоне се извезе, 8 тона се емитује у природу и неповратно губи, а за 8 тона порасте маса материјала на складишту. Дакле, Швајцарска може поново употребити око 32 тоне материјала по глави становника (слика 6).¹⁷

Слика 6 – Токови материјала по глави становника Швајцарске у тонама за период 1990–2006. година (Савезни завод за статистику)

Дакле, може се закључити да Швајцарска, иако заузима челну позицију у поновној употреби већ коришћених материјала унутар земље, увелико зависи од увоза. Иста статистика показује да земља добијање материјала, према томе и сировина, све више измешта у иностранство. У праћењу те динамике, у периоду од 1990. до 2006. године (слика 7), добијање материјала унутар земље остаје стабилно, док кумулативни удео директног увоза и скривени токови увоза расту.¹⁸

Слика 7 – Укупни материјални трошкови (Савезни завод за статистику)

¹⁷ Савезни завод за статистику (2008), Материјални трошкови Швајцарске, Umweltstatistik Schweiz бр. 14, Neuenburg, стр. 9.

¹⁸ Ибидем, стр.13

То показује, са једне стране, да је Швајцарска јако интегрисана у светску привреду, а са друге стране и врло зависна од увоза. Ако бисмо имали само сировине у виду, поменути извор наводи да је швајцарски увоз у 2006. години, у поређењу са 1990. годином, опао за око 5%, али да је у последњих осам година поново порастао за око 18%!?

Ако коришћење ресурса по глави становника расте, а експлоатација ресурса у земљи апсолутно опада, то значи да је Швајцарска све више интегрисана у глобални процес стварања нових вредности. Али, са друге стране, то значи и да би поремећај тог глобалног ланца Швајцарску погодило у знатној мери. Како је већ описано, Швајцарска влада не жели безусловно да стави фокус на политику сировина. Држава зна како и када да употреби посебне инструменте, како за превенцију криза, тако и као реакцију на њих.

Ови инструменти налазе се, пре свега, у домену привредног снабдевања земље, али и спољна економска, безбедносна и привредна политика располажу сопственим пакетима мера (табеларни приказ 8).

Политичко поље	Превенција	Реакција
Привредно снабдевање земље	<ul style="list-style-type: none"> - Ризико комуникација, - Обавезне залихе, - Споразум о превентивној реквизицији, - Договори привредних грана, - Формирање трговачке флоте, - Евалуација налазишта сировина унутар земље 	<ul style="list-style-type: none"> - Контингентизација и рационасање, - Реквизиција, - Поновна изградња, - Коришћење рециклажних потенцијала
Спољна (привредна) политика	<ul style="list-style-type: none"> - Споразум о испоруци, - Споразум о помоћи у ванредној ситуацији, - Привредна дипломатија, - Слободна трговина 	- Редифинисање дипломатије
Привредна политика	- „Управљање континуитетом послова“	
Политика безбедности	<ul style="list-style-type: none"> - Превентивна мировна подршка, - Унапређење заштите и отпорности локалних критичних инфраструктура 	<ul style="list-style-type: none"> - Примена безбедносних мера, - Заштита трговинских путева, - Одбрана

Слика (табела) 8 – Инструменти швајцарске политике

Свакако, сасвим друго питање је да ли су надлежна министарства спремна да ове инструменте и употребе? У безбедносно политичком извештају једва да је поменута анализе овог изазова. У прилогу извештаја, који је на притиске Безбедносно политичке комисије парламента састављен 2011. године („Претње/опасности: Улога војске и заштите становништва код њихових обуздавања – представљање прегледа за Безбедносно политичку комисију базираном на SIPOL В 2010 од 12. маја 2011. године“), представљено је снабдевање Швајцарске сировинама у три различита сценарија. Из сценарија произлази да су не само Обавештајна служба, него и Војска корисна средства која се могу употребити – свака према конкретном сценарију и у оквиру могућности Министарства одбране.

За Швајцарску државу и њену привреду све сировине (не само ретке руде) важне су. Са растућим интегрисањем у глобални ланац стварања нових вредности повећавао се и стратегијски значај сигурног снабдевања земље сировинама и секундарним сировинама. Овај став не важи само за Швајцарску већ и за све остале земље. Тачно је да ће истовремено то снабдевање бити све несигурније. Померање привредних и геополитичких тежишта, која се одигравају ван глобалног управљачког система, чини снабдевање сировинама све више предметом политичких и безбедносно политичких трговања.

Из тога се може закључити да се Швајцарска правовремено суочила, добро припремила и схватила прави значај поремећаја геополитичких тежишта и прилагодила свој инструментаријум. Парламентарне дискусије показују да је легистлатива препознала проблеме где постоје хитне потребе за расправу. Али, извршна власт изгледа има више поверења у међународну регулативу. Ако се потврди да актери који угрожавају безбедност снабдевања функционишу изван међународних правила, основано се може говорити о празнини у швајцарском инструментаријуму (овде као мере егзекутиве).

Стратегија сировина и безбедност снабдевања

Наравно, уредно снабдевање швајцарске привреде сировинама по тржишним ценама је неопходно да би се изградила и учврстила њена челна привредна позиција у глобалној конкуренцији. Политички принцип гласи: „Снабдевање сировинама је у првом реду задатака привреде. Улога државе је да постави политичке, правне и институционалне оквирне услове за конкурентску способност у снабдевању сировинама на међународном тржишту”.

Обезбеђење оквирних услова за снабдевање сировинама, с обзиром на промене на светском тржишту и геостратегијске изазове, трајни је задатак швајцарске политике. Три тежишна циља налазе се у првом плану: 1. осигурање безбедности снабдевања посредством дугорочне и одрживе политике сировина, 2. редукација једностране увозне зависности и 3. осигурање животног простора и привредних локација посредством планирања сировина.

Политика сировина значи стварање оквирних услова за безбедност снабдевања сировинама (од стране државе). С једне стране, ради се о заштити и коришћењу сопственог (иако врло редукованог) сировинског потенцијала, као и о обезбеђивању приступа потенцијалу трећих држава. Осим тога, повећање сировинске и материјалне ефикасности такође је релевантан циљ. Аспект необновљивости минералних сировина може се у великој мери задовољити рециклажом и супституцијом. Политика сировина има различита пресецишта са другим политикама, нпр. са привредном, развојном и спољном политиком.

Управо због тога, елементи једне интердисциплинарне стратегије сировина јесу:

1. *Одређивање тежишта (не и ексклузивно) швајцарских активности у међународним организацијама (Међународни монетарни фонд – ММФ, Светска трговинска организација – СТО) и споразумима (Споразум о слободној трговини – ССТ), за приступ налазиштима сировина, сировинским експлоатационим и логистичким капацитетима.*

Швајцарска своју специфичну дипломатску тежину може употребити да побољша партнерство са транзитним и државама извозницама. Овде долазе до изражаја традиционално добри односи са Африком и источном Азијом, као и са тимом менаџера у ММФ-у.

И могућности утицаја у Светској трговинској организацији треба да се искористе.

У преговорима о билатералним трговинским односима у оквиру Споразума о слободној трговини (ССТ), политици сировина и сировинској логистици треба посветити посебну пажњу. То би требало да значи да садашњи преференцијали Са-везне владе међународним механизмима не морају да буду укинута.

Насупрот томе, преференцијали ће бити ојачани и кроз активно спровођење швајцарских интереса допуњени. Осим тога, Швајцарска може своју, у пракси доказану традицију билатерализма наставити и водити осмишљен дијалог са оним земљама које делују изван Светске трговинске организације и Међународног монетарног фонда.

Елементи те процене су:

– Швајцарска предузима трговинско политичке иницијативе и интервенције против деформација конкуренције (у оквирима СТО, ММФ и билатерално). На пример, она може формирати групу слободне трговине, која као неутрална страна утиче на државе са протекционистичком сировинском политиком (нпр. Канаду¹⁹, Бразил²⁰ и Кину²¹).

– Швајцарска иницира или/и проширује трговинско политичку кооперацију са земљама са великим налазиштима сировина или онима које имају велики значај у њиховој логистици. Зато је закључивање уговора о слободној трговини са Индијом, Малезијом и Индонезијом важно. Међутим, мора се водити рачуна и о томе да нпр. земље Африке или земље „новог пута свиле“ из централне Азије буду укључене у овај уговор што је могуће пре.

– Швајцарска активно преговара о приступу сировинама, односно логистичким базама и склапа уговоре са другим државама. То значи да, поред уобичајених споразума о слободној трговини, мора да се пронађе и један други државноуговорни инструмент, који омогућава посебна права на налазишта сировина, њихове експлоатационе и производне капацитете и њену логистику. У диверсификационом смислу то би морало да иде даље – преко Азије и да обухвати Африку и Јужну Америку.

– Швајцарска дипломатија ће се залагати у међународним организацијама (пре свих у СТО и ММФ²²) за што сигурније снабдевање Швајцарске. На пример, неке испоруке и плаћања нафте и гаса или памука из централне Азије за Швајцарску могу се реализовати на привилегован начин у лукама Балтичког мора (Пољска).

2. Јачање сировинско политичке основе у развојној политици.

Актуелна ситуација на међународном тржишту сировина недвосмислено показује да би понуду требало побољшати. Развојна политика захтева, посебно од сировинама богатих земаља у развоју, да код стварања и одржавања поузданих и аде-

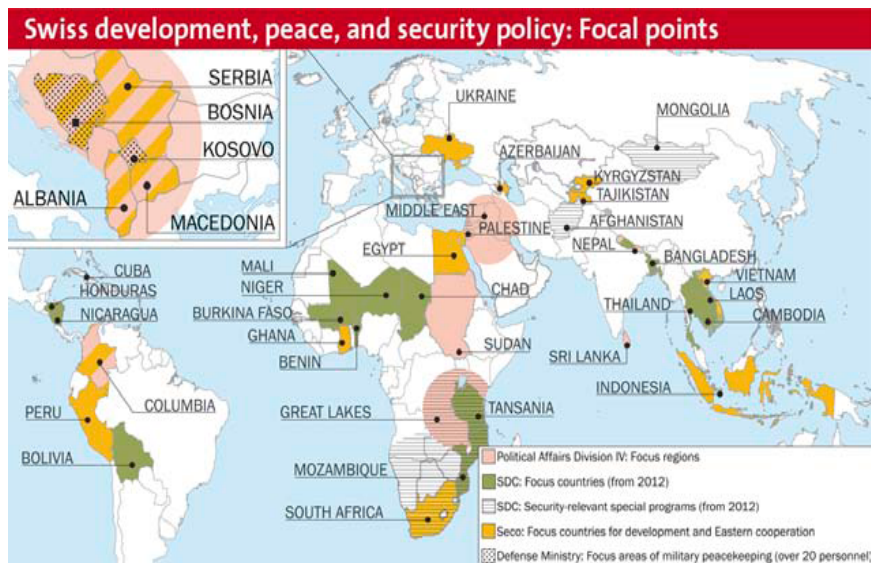
¹⁹ Канада кочи преузимање Сировинског концерна *Potash* кроз стране инвеститоре.

²⁰ У Бразилу само домаћи привредници могу извозити сировине.

²¹ Кина је у међувремену повећала извозни порез на 20% за жути фосфор који се може користити и у производњи вештачких ђубрива.

²² Швајцарска заједно са Азербејџаном, Казахстаном, Киргистаном, Пољском, Србијом, Таџикистаном и Туркменистаном чини „групу земаља са правом гласа“. Ова група удружених земаља у ММФ има гласачки удео од 2,82%, при чему швајцарски део износи 1,57%.

кватних оквирних услова има и подршку компетентних државних институција. У то се убрајају како израда и придржавање еколошких и социјалних стандарда, тако и унапређивање транспарентности финансијских трансакција у експлоатацији, преради сировина и одрживог (рационалног) трошења прихода. То је са садашњим тежиштем у развојној сарадњи потпуно усаглашено (слика 9).

Слика 9 – Тежишта швајцарске развојне сарадње

Елементи овог става су:

– Швајцарска повезује развојну помоћ са захтевом за снабдевање земље сировинама (по правилу привилеговано). Она може допринети дефинисању тежишта у развојној сарадњи са земљама Источне Европе/Заједнице независних држава (ЗНД) и Африке уз услов да се напред поменути захтеви испуне. Тако обезбеђен приступ сировинама може послужити као услов за реализацију нових пројекта или се средства која је Швајцарска влада ставила на располагање могу у одређеној пропорцији разменити за резерве сировина.

– Швајцарска стимулише развојне пројекте који релативно, или штавише апсолутно, „одвезује” раст бруто друштвеног производа (БДП) од потрошње ресурса.²³ То значи да треба посебно изградити ресурсну ефикасност изабраних земаља да би се учешће слободних сировина повећало.²⁴

²³ Sustainable Europe Research Institute (SERI). Током 2005. године то приходовање је износило у: Сингапуру 0,87, а у Р. Кореји 0,65 евра по килограму потрошеног сировог материјала. Затим следе: Кина, Индија, Малезија и Индонезија као мање ресурсно ефикасне земље (испод 0,29 евра по килограму). У овим бројчаним показатељима, ЕУ је 4 до 5 пута ресурсно ефикаснија нпр. од Кине.

²⁴ Denzler, Stefan und Ochsenbein, Katrin (2012) „Зелена привреда: шанса за земље у развоју”, Die Volkswirtschaft 85(5) стр. 34-37.

3. Повећати ресурсну ефикасност, искористити могућности супституције, стимулисати употребу обновљивих сировина.

Повећање ресурсне ефикасности може овоме да да важан допринос, конкурентску способност предузетника да побољша, а коришћење ионако скромних ресурса Швајцарске даље да смањи. На тај начин ресурси се штеде, а еколошко загађивање редукује. Привреда са својим енергетским агенцијама за то представља добар пример. Код несташице или/ и поскупљења фосилних сировина нуде се проналасци нових материјала на бази обновљивих сировина. Важно је истаћи да обновљиве сировине у одређеним сегментима индустријске производње имају значајан употребни потенцијал. За неке области индустријске технологије већ их има спремних за даљу употребу. У великој мери су извесне потенцијалне области даљег развоја и употребе ових материјала, нпр. у области основних хемијских сировина и специјалних хемикалија. Томе треба додати да обновљиве сировине, посебно дрво, у чијој се обради и преради настали CO₂ у знатној мери „метаболизмом” природно неутралише.

Елементи ове процене су:

– Савез у сарадњи са привредом развија имплементацију усаглашених мера за одрживи развој (чисте технологије) у добијању сировина и њихове даље употребе.

– Постојеће иницијативе на савезном нивоу, нпр.: истраживање енергије, мастер план одрживог развоја (чисте технологије), пројекти Комисије за технологије и иновације – КТИ (*Kommission für Technologie und Innovation – KTI*) и Националног фонда Швајцарске – НФШ (*Der Schweizerische Nationalfonds – SNF*) биће преиспитани и проверени њени ефекти на повећање безбедности снабдевања и прилагођене ефектима стварања специфичног вишка вредности.

4. Побољшати повезивање различитих области политике.

Снабдевање Швајцарске сировинама је важан локацијски фактор. Да би се дали оквири сировинско политичкој формулацији питања о ефикасности и усмерености ка циљу морају се повезати различите политичке области које се баве питањима снабдевања сировинама. То се мора више уважавати, како на нивоу Савезне владе тако и на оперативној равни.

Елементи овог мишљења су:

– Швајцарска повезује циљно усмерену привредно сировинску експертизу кроз оснивање експертских група у којим се интереси произвођача, потрошача и истраживача сировина усаглашавају.

– Научна база за сировинско привредне одлуке биће побољшана кроз састављање и актуелизацију посебно важних пописа и заштите вредних сировина и редовне контроле стања испорука и транзита. То ће уследити након укључивања привреде и средстава Министарства одбране.

– Сировинска логистика, распрострањена широм света, као део сировинске стратегије узеће се у обзир и у њу укључити, јер је важно не само где се сировине налазе и где се прерађују већ и којим путевима стижу у Швајцарску.

5. Повећати учешће рациклаже

Рециклирани материјали су важан извор хемијских сировина. Оне су важан прилог снабдевању сировинама, штедњи енергије и еколошкој заштити у коришћењу сировина. Пречишћавање и прерада рециклираних материјала, као и трговина са њима, задаци су приватног предузетништва. Ови послови могу бити утолико више подржани уколико буду препознати као инструмент климатске заштите. Рецикла-

жна индустрија располаже инфраструктурама које би за прописане обавезне резерве роба на складишту биле довољне и тако би као способан и поуздан партнер Савеза свакако могла доћи у обзир за обављање одговарајућих услужних делатности.

Овај став гласи: Швајцарска имплементира и подржава унутрашњу (домаћу) привредну стратегију сировина која садржи: вредновање залиха и рециклажу; увоз већ обрађених сировина (прерада у оквиру рециклажне индустрије), реализацију договора у смислу комплетирања обавезних резерви кључних сировина за швајцарску индустрију (свакако, уз прихватљиве цене за предузетнике).

Енергетска безбедност

Природни гас и нафта – најважнији енергенти

Симбиозу данашњих надметања за ресурсе основано представља енергетска безбедност, као свакодневица, политика, стратегија, својствена свакој држави. Енергија је жила куцавица и друштва и привреде. Енергетика је, опет, широк појам, а енергетски ресурси су бројни. Иза нас је остало оно време које се одликовало борбом за ресурсе прошлог доба – за угаљ и челик. Већ релативно дуго живимо у ери угљоводоничних енергетских ресурса, који нису само покретачи, енергија, него су у исто време и непревазиђене прворазредне сировине, које успешно, замењујући угаљ и челик, отварају неслућене могућности.

Када говоримо о енергетској безбедности, на било ком њеном нивоу, онда ту није реч само о енергентима, него у исто време и о енергентима – сировинама, о угљоводоницима. Међу угљоводоницима постоје они који су доминирали у појединим раздобљима. Ако је угаљ припадао 19. веку и у већем делу 20. веку, на његово место је дошла нафта, доминантан ресурс све до краја минулог века (енергент, сировина 20. века). Када је због нафте свет доспео у општу кризу у први план почео је да избија још ефикаснији угљоводоник – природни гас (енергент, гориви и сировина 21. века), почела је да расте његова тражња и потрошња, најављујући еру гаса. А када се говори о енергетској безбедности, онда се под њом најчешће подразумева и безбедност у снабдевању држава гасом, као енергентом, као горивом, али и као најшире примењивом и коришћеном сировином, у сваком погледу еколошки идеалним ресурсом.

Данас се највећа битка за природни гас води у Европи и Азији. Европа и Азија, захваљујући управо природном гасу, све више чине један континент – Евроазију. Ако ишта данас повезује земље Евроазије онда су то гас и гасоводи од Атлантика до Пацифика. Евроазија је највећи континент, копно, са највећим бројем становника на планети Земљи, са најбогатијим ресурсима, укључујући и гас. Евроазијом доминира Руска Федерација, као територијално највећа држава на свету, али и као светска империја гаса – земља са највећим резервама тог енергента – сировине. Имајући у виду да руски гас цевоводима досеже практично све тачке на евроазијском континенту, ступили смо у еру која се може назвати – ера руског гаса. Данас ту чињеницу доживљавамо на сваком кораку, као нову борбу, нови изазов упућен са друге стране Атлантика. Међутим, руски гас у Европи, и његова „ера“, нису се појавили изненада и неочекивано. Дуго је и тешко гас из Руске Федерације (СССР) крчио себи пут у временима најжешћег хладног рата у Европу, у део света са најдугом индустријском

културом. Његове цеви су полагане у основе политике детанта, па све до данашњих дана у грандиозне руско-европске и друге гасоводе и нафтоводе, који попут савремених ауто-путева и поморских линија, пресецају наш континент и мора која га окружују.

„Ера руског гаса” носи собом једно друго време – прерасподелу моћи на светској сцени, а с друге стране жестоку борбу Сједињених Америчких Држава за очување достигнуте лидерске позиције и освајање нових територија које могу да потврде то лидерство. Најбољи пример за то су најновији руско-европски и руско-кинески гигантски гасоводи, с једне, и америчка борба за Украјину отпочета у зиму 2013–2014. године. Сједињене Државе веома добро знају у чему лежи моћ и како се она може задржати. Оне никада нису благоданно гледале и подржавале руски (совјетски) гас и гасоводе којима је он дотуран Европи. Напротив, одувек су биле одлучно против и све су чиниле да их омету, као што то раде и данас. У данашње време, Вашингтон је све предузео да заустави даљи доток руског гаса у Европу, да повећа његов удео на европском тржишту, да омете крупне европске и руске послове, њихову трговину која многоструко надмашује руску и америчку размену, сматрајући да гас угрожава америчке позиције у Старом свету, да их истискује и чини мање важним у европским пословима. Покушавајући да пресеку доток руског гаса у Европу, САД покушавају да пресеку, за њих опасну, стратешку интеграцију Европе и Азије, да је одложе за неко друго време, свесне да је то незаустављив процес, да је то неизбежно геополитичко повезивање гигантског евроазијског континента, чија је подела вештачка, условљена нивоом економско-технолошког развоја, који за његову интеграцију није више препрека, а на којем, у тим новим евроазијским повезивањима, Американци себе не налазе. Да би се све то одложило (ако се већ не може спречити) торпедован је магистрални гасовод *Јужни ток*, где су се Бугарска и Србија нашле као обични пешаци на америчкој „шаховској табли” жртвовани зарад америчких геополитичких надметања са Русијом и Кином, лидерима евроазијске интеграције. Сједињене Америчке Државе нису могле тако нешто да учине са *Северним током*, да своје старе и велике савезнике, за њих важне – Немачку, Француску, али и друге, оставе без сигурног и дугорочног снабдевања гасом, одакле него из Руске Федерације.

Успон и препород Руске Федерације десило се баш захваљујући гасу. Међутим, вара се свако ко мисли да је руски гас „традиционално” предодређен само за Европу, Европљане и њихову привреду. Не, он је све више потребан Кини, Индији, азијско-тихоокеанским земљама куда се и окрећу руске гасне цеви, терминали за течни гас, куда се шири сфера утицаја руског гаса.

Све до *Јужног тока*, тог највећег гасовода данашњице, Србије није ни било на енергетским картама Европе. Она је била право европско енергетско слепо црево. Тако је и са осталим бившим југословенским републикама, тако је било, а није морало бити, и са СФРЈ. Ту се крила једна од највећих грешака Југославије, и њених пропуста, узрокована страхом од СССР-а (и поновљена 1948). Тог страха у ери хладног рата код великих европских визионара на Западу Европе није било. То је била велика стратешка грешка СФРЈ, одсуство сваке визије, која као да се руководила правилом – што не морам сада да урадим – да изградим гасоводе и нафтоводе, у време када могу и када ми се „на тањиру” нуди и из СССР-а и из Западне Европе – нећу, одлажем то за неко друго „боље” време (које никад неће доћи). Наравно, Западна Европа се руководила обрнутим принципом – „што можеш данас не остављај за сутра”. СФРЈ је при крају свога битисања постала средње развијена индустријска земља, којој је било потребно све више и више енергије, укључујући енергију природног

гаса. Међутим, њена ликвидација је из корена променила слику, и прилике, не само на територији бивше СФР Југославије, него у целом региону Балкана.

Руска Федерација је гасоводом *Јужни тока* поставила Србију на главни европски енергетски коридор којим је требао да тече руски гас, бар за наредних сто година, да се нађе на луку којим се спаја Европа преко овог гасовода са *Северним током*. Пут до тог „нашег“ *Јужног тока* дуг је пола века, од хладног рата и детанта, преко раздрживања СССР-а и уздицања Руске Федерације „са колена“. Србија би добила нови положај и користи које носи *Јужни ток*. Тај положај требало је да учврсти још један, вероватно гасовод *Јужни ток 2*, као што се очекује изградња гасовода *Северни ток 2*.

Потрошња гаса у Србији у поређењу са другим државама је минорна, а колика ће бити до краја овог века зависиће од тога колико ће се она успешно привредно развијати, колико ће се земља окренути гасификацији, односно да ли ће, и када ће, Србија поново достићи ниво индустријски средње развијене европске државе.

Уместо, утицајем САД преко Европске уније, торпедованог *Јужног тока*, одмах је најављен, а деветог маја 2015. године и започета изградња *Турског тока* – трасом која би требало да се протеже уздуж целе Србије и да донесе још веће користи. Да ли ће се то остварити и када – показаће време.

Закључак

Намера аутора била је да представе један комплексан феномен као део интердисциплинарно схваћене политике безбедности и истовремено формулишу нека основна решења базирана на расположивим инструментима Швајцарске.

Политика безбедности овде се схвата у једном ширем смислу. Само овакав приступ може гарантовати да ће она овако комплексан свет од данас чинити праведнијим. Безбедност једне државе огледа се и у њеној способности, квалитету живота њеног становништва и очувању њене независности, као и правовременог активирања одговарајућих механизма ако су ове вредности угрожене. Благостање једне државе тесно је повезано са њеном привредом, која је део глобалног ланца. Ако швајцарска привреда не буде могла уредно да се снабдева сировинама и секундарним сировинама она неће моћи да задовољи потребе становништва у добрима, услугама, радним местима, образовању и капиталу. Без сигурног снабдевања са сировинама и секундарним сировинама Швајцарска не би могла да буде у стању да сачува своју независност, суверенитет и неутралност. Једна „килава“ политика сировина чини привреду и државу још рањивијом.

Ово су само неки примери компликованог узајамног преплитања политике сировина и политике безбедности. То се најјасније види на геостратегијском нивоу. Ако се егостички планови САД подударају са кинеским и индијским циљевима у обезбеђивању ланца снабдевања у Азији и Африци, ако се интернационалне компаније које имају седишта у Швајцарској у Централној Азији конфискују да би друга предузећа постигла повољнији финансијски положај, ако су логистички путеви због пиратерије само селективно проходни – геополитичке импликације неће бити само разумљиве него грубе.

То је тако у овој зони велике напетости, у којем Швајцарска (наравно и друге државе) са својом политиком мора бити врло активна.

Политика сировина је, дакле, наставак политике безбедности другим средствима.